

GRUDA

VSEBINA ZVEZKA 2.

SIBE MILIČIČ: Jageljček Božji. — JOŽA GREGORIČ: Naš bajtar. — JANŽE: O gospodarskem položaju našega kmeta. — J. B.: Agrarna politika. — DR. SREČKO GOLJAR: Kaj za posredne davke ni zarubljivo. — ING. IVAN ZAPLOTNIK: O negovanju usevov. — ING. I. JELAČIN: Več veselja in ponosa. — Kotiček za dekleta. — Organizacija. — Za smeh in zabavo.

Celoletna naročnina „Grude“ znaša Din 30.—, Za dijake in vojake Din 20.—,
V podrobni prodaji stane „Gruda“ Din 3.—

UREDNIŠTVO IN UPRAVA: Ljubljana, Selenburgova ul. 7/II. — Rokopise je pošiljati uredništvu, naročnino, reklamacije, oglase itd. samo upravi. Cene oglasov po dogovoru. — Rokopisov, ki jih ni naročilo, uredništvo ne vrača. — Urejuje: Uredniški odbor. — Odgovarja: dr. Janže Novak.

Za tiskovni sklad „Grude“ so darovali Mimi Zupančič in Avsec Franc po Din 2.—, Konrad Vidmar in Ida Zaje po Din 1.—, Skupaj Din 6.—. Posnemajtel

Listnica uredništva: V prvi številki letošnjega letnika je pomotoma izostala opomba, da je napisal pesem „Predica“ g. Franjo Maslnak iz Dramelj, risbo „Predica“ je pa napravil g. Fr. Rojec iz Ljubljane.

Razpisanega natečaja za povest, ki bi imela izhajati v letošnjem letniku, se je udeležilo nekoliko piscev. Vendar se nismo mogli odločiti za nobenega izmed poslanih rokopisov, ker ni nobeden ustrezal pogojem. Udeležnikom natečaja se zahvaljujemo za dobro voljo. Rokopise jim bomo ob priliki vrnili.

Vse sodelavce najlepše prosimo za zvesto sodelovanje v smislu naših iznešenih želj, objavljenih v anketi „Kakšna naj bo Gruda?“

Redakcija lista se zaključuje 10. vsakega meseca, tako da „Gruda“ najkasneje zadnjega v mesecu izide.

NAJBOLJŠI

v materijalu
in
lepih opremah
so edino

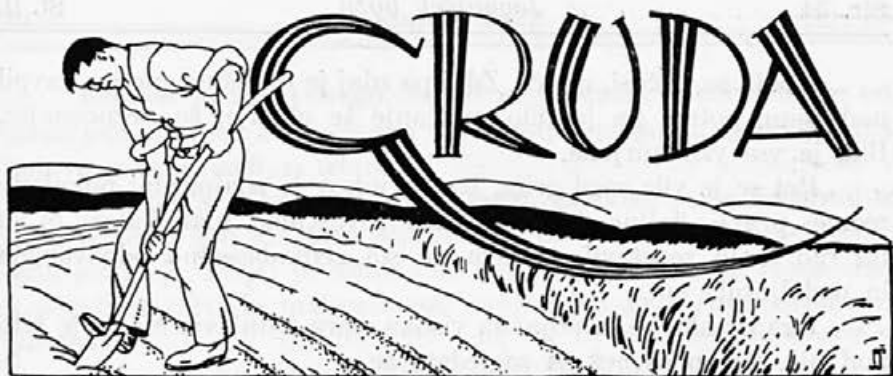
GRITZNER in ADLER

šivalni stroji in kolesa, za dom in obrt, pletilni švicerski stroj **DUBIED**, pisalni **URANIA**.

Ugodni plačilni pogoji - pouk brezplačen samo pri

Josip Petelinc
Ljubljana.

Pridobivajte
novih naročnikov
na
„GRUDO“

VII

MISEČNIK
ZA LJUDSKO
PROSVETO

2

Sibe Miličić:

Jagenjček Božji.

Čez nekaj dni je Mara vstala. Ni mogla več ležati, izmučila so jo samoočitanja. Zdelo se ji je, da leži v tuji hiši, da jo negujejo in hranijo tuji ljudje. Vstala je in pričela opravljati hišna dela. Bila je še slaba, toda na to ni pazila. Dva- trikrat se ji je zameglilo pred očmi, sedla je, da ne bi padla, v posteljo pa ni hotela leči. Tudi kuhala je sama.

On ni govoril. Zjutraj je vstal molče, odhajal v vinograd in se vračal opoldne. Namršen je hodil sem in tja po sobi, dokler ni sedel za mizo. Včasih je za hip prisedla tudi ona, pa je koj zopet vstala in odšla v svojo sobo, da se izjoče.

Minevali so dnevi, meseci.

Nekega jutra, koj ko je vstal, jo je poklical po imenu. Nena- vadno se ji je zdelo, po tolikem času.

Trepetajoč se mu je približala.

— Pripravi se, greva v mesto.

Ona uboga takoj. Medtem ko se je oblačila, je on osedlal mezga.

— Zajahaj! ji je velel, ko se je pojavila na dvorišču.

Mirno je stopila na visok kamen in skočila v sedlo.

Odideta. Ni vedela kam, ni vprašala. Naj jo vodi kamorkoli, storila bo vse kar bo želel. Naj jo muči, naj jo ubije: pretrpela bo vse, ker je vsemu kriva.

Hodili so počasi, molče. Zdaj pa zdaj je on ošinil mezga, zavpil nad njim, potem pa je bilo molčanje še globlje, še neznosnejše. Bila je vsa vznemirjena.

Pot se je vila med griči; izza ovinkov je zdajpazdaj pokukalo morje, pravo, daljne. Srečavala sta sovaščana; marsikateri bi ju bil rad malo zaustavil, onadva pa sta redkobesedno odgovarjala in nadaljevala pot.

Izza ovinka se je pojavila visoka stara trdnjava. Mesto je bilo pod njo. Še en ovinek in zagledata ga.

Tu. Najprej dve novi hiši, veliki, kameniti in tam na vrhu griča, obkroženo od borovcev, pokopališče.

Gresta dalje; ona gleda predse, on molči in kadi. Tako sta dospela.

Ko je stopala z mezga, je on pridržal žival in jo nato privezal k nekemu drevesu. Napotila sta se v mesto; on spredaj, Mara za njim, počasi, brez besedice, mirna, pokorna kot ovčica.

Vedel je kam gre; ona ni niti mislila na to: vseeno kam, samo, da jo vodi on.

Sla sta po ozkih ulicah in dospela do težkih vrat. Potrkata. Vrata zaškripljejo, onadva vstopita. Po temnih stopnicah gresta navzgor. Ko dospeta v prvo nadstropje, jima udari nasproti močan duh po karbolu in raznih zdravilih. Ona se namah spomni operacije in strašnega splava. Pred očmi ji mine: klet, padec, on, ko jo nese na rokah in mati in bolečine, bolečine.

Tedajci spozna, kam je bila pripeljana.

— Kdo je tam? zakliče glas iz zaprte sobe.

On pritisne na kljuko in vstopi prvi, ona za njim.

Pred njima je stal star gospod v belem plašču. Povsod po stenah so visele čudne slike: glave, roke. Pod steklom so ležale razne klešče, noži.

— Česa želite? vpraša starec.

Anton mu pove po kaj je prišel in izpove natanko ves slučaj. Ona ga pazljivo posluša, preživljajoč v sebi vse kar je on pripovedoval, popravlja joč ga tu pa tam v podrobnostih.

Ko je končal, jima zdravnik naroči naj malo počakata.

Vrneta se v predsobo in sedeta molče na klop. Ne pogledata se. Njo je čudno sram, kakor človeka, o katerem smo pravkar povedali nekaj zelo grdega.

On si je našel pipo in čaka.

Vrata se odpro, zdravnik ju pokliče. Vstopita. Mara se sleče in stopi na operacijsko mizo.

Pregled je trajal dolgo. Anton se je stisnil v kot. Ona je odgovarjala na vsa zdravnikova vprašanja jasno in podrobno: o splavu, o bolečinah, o udarcu.

Končno je zdravnik utrujen sedel. Globoko se je oddahnil in nato povedal isto kot prvi zdravnik — da jo mora vsak nov splav stati življenje. Peljal je Antona do stene in mu pokazal razne slike z odprtimi črevi in maternicami, uveravajoč ga o resničnosti svojih trditev.

Anton je poslušal na videz pazljivo, v resnici pa zelo raztreseno. Čutil je, kako raste v njem nek srd, neka nagonska mržnja do te žene, ki stoji tu še neoblečena, ki se je uvelkla v njegovo hišo, da mu podere vse.

Mara se je oblekla, plačal je zdravnika in odšla sta.

Nazaj sta hodila isto pot. Zopet skozi ozke ulice, zopet molče, zopet on spredaj, a ona za njim, kot psiček. Prekoračita veliki trg z župno cerkvijo, zavijeta v stransko ulico — in bila sta zunaj mesta. Mezeg je še vedno stal, privezan k drevesu.

On odveže žival in jo zajaše. Mara je stopala sedaj za njim, srečna, ker je jahal on in se ji ne bo treba bati njegovih klicev pri poganjanju.

Prišedši na višino pred vasjo od koder se je tako brezmejno plavilo daljno morje, začuti Mara, da bo treba končati to življenje, ki ne koristi nikomur več. Po obrazu se ji vlijo solze.

Tako dospeta domov.

On je vstopil takoj, ona pa je opravila mezga, napojila ga in nahranila. Ko je dovršila, je vstopila tudi ona in sedla v kot, sama, sama, z zavestjo, da med njo in celim svetom ni ničesar več skupnega.

Tako je sedela nesrečna in sama.

Večer je še povečal puščobo. On je sedel za mizo in čakal, dokler ni prinesla večerje. Ob tihi, mali svetlobi petrolejke sta večerjala, brez besede, kot dva obsojenca. Globoka noč ju je našla še vedno v istem položaju.

. . .

Minilo je nekaj časa. On je prelomil vse zdravnikom dane obljube in se ni oziral na njih grožnje. Ona se ni bala, bila je skoraj vesela pri pomisli na smrt in zadovoljna, da jo je zopet hotel.

Ali ko mu je po nekaj mesecih sporočila, da je zanosila, je skoraj zblaznel od strahu. O, ko bi bili zdravniki lagali, ko bi pri-

roda ovrгла njih besede! Bežal je na polja, hodil po gozdovih kot blazen. Kasno zvečer se je vračal domov, prihajal v njeno sobo s strahom in bojznijo, a ko je videl, da ga pričakuje mirna in pokojna, jo je prosil naj leže in spi.

On pa je ostajal še dolgo v pristrešju, ovit v temo noči, z nekim groznim strahom v duši.

Nič več ni hodil med ljudi. Ob praznikih se je zapiral v svojo sobo in ostajal v njej skrit, v neprestanem strahu pred tistim strašnim, ki ga čaka.

Obraz se mu je spremenil, skoro osivel je. Iskal je umirenja v svetu, pa ga ni našel. Odhajal je v mesto in se posvetoval z zdravniki. Odgovarjali so, da bi bil izjemen slučaj, ako bi se izpolnila njegova želja, da bo gotovo prišlo do splava.

Bilo mu je nepopinso težko. Vračajoč se iz mesta je krenil po stranskih potih, se izgubljal v borovem gozdiču, kjer je ležal ure in ure ves uničen.

Padal je večer, on je še vedno ležal. Zabrodile so zvezde, ni se ganil. Pozno ponoči se je bližal hiši, oprezajoč že oddaleč, ako se ne godi v njej kaj posebnega.

In ko se je nekega večera tako-le bližal domu, opazi, da je hiša vsa razsvetljena. Zruši se: vedel je, kaj se je zgodilo. Sede na kamen, pokrije obraz z rokami in zajoče. — — —

Zdravnik je trdil, da Mara ne bo preživela. Sam se je ni upal niti dotakniti; morali so poklicati še dva zdravnika k „konzilijumu“. Šele tedaj so položili roke nanjo.

Bolečine so bile neznosne. Onesvestila se je in niso je mogli obuditi. Dolgo je ležala kot mrtva. Zila ni več utripala. Nihče ni več pričakoval, da zopet oživi. Po dolgem času zgame roko. Dado ji nekaj povohati, poškrope jo z vodo in ona se strese. Odpre oči, poprosi malo vode in pogleda vse naokoli proseče, žalostno, kot jagnje, ki ga peljejo na klanje.

Ležala je tako nekaj dni, dokler ni na veliko zdravnikovo začudenje zapustila postelje. Čez nekaj časa je ozdravela, delala po hiši in rdečica se je zopet vračala na njen blede, izmučeni obraz.

Anton se je, videč strto svojo zadnjo nado, odrekel vsaki misli na srečo. Prekinil je vsak stik z ljudmi in živel samotno, vedno jezen, neprijeten, zaprt sam vase.

• • •

Minilo je leto dni. Mara je, vsaj na videz, izgledala kot v času pred boleznijo, le nekaj okamenelega je bilo v njenem obrazu in

neka kristalizirana tuga v očeh. Anton je izgledal miren, skrbel je za posestvo in bogatel bolj in bolj. Z bogastvom pa je rastla njegova nesreča, ki se je zarila vanj kot črv. Večkrat je, sedeč za mizo v svoji delovni sobici, spustil glavo nizko nad papirje, kamor je zapisoval svoje prihodke, in se pogreznil v bol. Tako je ostajal dolgo, ne vedoč kaj mu je storiti. Včasih se mu je zahotelo prodati vse, pobegniti v svet, izgubiti vse, utopiti vse kjerkoli. Nato pa je zopet občutil svojo staro željo za dobičkom, zopet se je zakopal v račune in računal, odšteval, sešteval, zbiral.

Nekega dne ga obišče prijatelj iz bližnje vasi. Vrnivši se pred kratkim iz Amerike, je zaželel videti dobrega tovariša, s katerim se je potikal po Kaliforniji in Novi Zelandiji. Cela dva dneva je ostal pri njem in porazgovorila sta se dodobra o vsem. Naposled ju beseda privede tudi na Maro in njen slučaj, nakar mu Anton podrobno razpove, kaj se je zgodilo.

Prijatelj ga pazljivo posluša, potem pa mu nasvetuje naj stopi v drugo mesto na otoku, kjer je baje neki tamkajšnji zdravnik ozdravil ženo, ki so jo že vsi zdravniki žrtvovali smrti. Povedal in zapisal mu je tudi zdravnikovo ime.

Antona je novica presenetila. Nekaj svetlega, daljnega je zablestelo v njegovih možganih. — Oh, ko bi le bilo res! — Takoj po prijateljevem odhodu sklene odpotovati z Marijo v označeno mesto.

To tudi izvrši. Do mesta je bilo nekaj ur hoda, zato je moral misliti še na drugega mezga in na prenočevanje. Spomni se nekega prijatelja „Amerikanca“; sklene ga obiskati in pri njem prenočiti.

Nekega jutra sta z ženo zajahala dva mezga in se odpravila. Pot se je dolgočasno vlekla. Proti poldnevu je solnce pripekalo z vso silo. Trudno sta se gibala mezga majajoč z glavama kot s čudnima zvonovoma. Anton je jahal naprej, udarjajoč neprestano po svoji živali, da bi jo nagnal na hitrejšo hojo. Mezeg se je vsakokrat pričakujoč udarca, trenutno zdrznil, potem pa je z istim korakom stopal dalje: trudno, dolgočasno. Marijin mezeg se je ravnal po Antonovem: potovali so počasi.

Dospela sta okrog dveh popoldne. Mesto se je zgrnilo po luki — lepo, belo otoško mesto, z lepimi, visokimi, kamenitimi hišami. Na ulicah nisi srečal nikogar. Vročina. Meščani se odpravljajo na izprehod šele pred večer, ko je solnce na zapadu in pripiha sem od dolgega gozdnega zaliva maestral.

Anton ni poznal prijateljevega stanovanja. Vpraša nekega dečka na ulici, ali otrok mu ne ve povedati. Z železnim kladivcem potrka na neka vrata. Srdita glava se pomoli skozi okno, ko pa izve zakaj ta človek doli trka, zakolne in zaloputne okno.

Nevoljen radi meščanove nevljudnosti, požene žival in železne podkve udarjajo dalje po kamenitem tlaku, čudno odmevajoč skozi ozke ulice, mimo polodprtih vežnih vrat. Dolgo sta tako hodila in nista srečala nikogar; naposled sta naletela na starko, ki ju je odpeljala do hiše, v kateri je stanoval Antonov prijatelj.

Potrkata. Pojavi se prijatelj in spoznavši Antona, ga radosten pozdravi. Nato povleče za vrv in velika vrata se odpro.

Mezga prepeljejo skozi široka vhodna vrata in ju privežejo na dvorišču za železne obročke. Prijatelja pa se objameta — dolga leta se nista videla, ko je Anton odšel v Novo Zelandijo, sta se razstala.

— Kako se imaš, Anton?

— Dobro, vidiš — odgovori mu ta.

— To je Tvoja žena?

— Da, žena!

Stisne roko še Mariji, ki mu jo ta vsa razburjena poda.

Napotijo se po stopnicah. Vase jih je sprejela čista, priprosta primorska hišica s čudnim okusom primorskih trgovčkov, polna razglednic in fotografij.

Sedejo za mizo, toda Marija stoji, dokler ji meščan ne ponudi stolice.

Razprede se pogovor. Liki jata prekomorskih ptičev prilete v hišo vsi daljni spomini iz Amerike. Vsega sta se spomnila, ničesar nista izpustila.

Končno sta prišla še na Marijin slučaj. Anton je pravil in pravil, izvlekel je listič z naslovom zdravnika, ki ga sedaj name-rava vprašati za svet o slučaju svoje žene.

Dokler sta možaka razpravljala svoje doživljaje v tujini, ju je Marija pazljivo poslušala. Smehljala se je, če sta se onadva smejala, zresnila se je, kadar sta govorila resno in se čudila, kadar sta se čudila onadva. Na njenem izmučenem obrazu se je zrcalil odsev celotnega njunega pogovora. Ko pa je prešla beseda na njo, je nenadoma prebledela in z muko zadrževala solze.

Pazljivo ga je poslušal prijatelj, obenem pa je čutil neko čudno usmiljenje do te tihe, mirne, skromne žene. Obljubil je, da pojde z njima k zdravniku, s katerim se dobro poznata, celo

člana čitalnice sta oba in večkrat igrata tam karte. Pripomni, da je Marija slaba in da bi je mož ne smel mučiti s tem potovanjem od zdravnika do zdravnika.

Še bolj kot preje je prebledela Marija in vztrepetala kot zastava v vetru. Zaman je zadrževala solze: vdrle so se ji kot dež.

Prijatelj je v zadregi, Anton namrši obraz. Ona pa joče, joče.

Prijatelj vstane, stopi do druge mize, kot bi nekaj iskal, nato k oknu.

— Nehaj vendar! Kaj ti je? reče Anton.

— Tako, prišlo mi je! Sama ne vem, kako!

Ko se umiri, se na prijateljev predlog odpravijo k zdravniku, ki je ravno ob tem času sprejemal.

Stopijo na ulico, ki je bila živahnejša kot preje. Trgovine so bile odprte in kmetje iz bližnjih vasi so v njih kupovali razne stvari. Kričali so in se klicali glasno, kot da se kličejo s hriba v hrib, čeprav so si bili čisto blizu.

(Dalje prih.)

Joža Gregorič:

Naš bajtar.

Pri Krtinarju je vladala revščina, ki se je jasno razodevala v vsej hiši.

Kako tudi ne bi? Bil je kajžar, berač. Po očetu je poddedoval raztrgano bajto in zabil za popravila ves denar vanjo. Tone Krtinar je bil namreč priden delavec, močan in vesel fant. Zato so ga povsod radi klicali, za vsako delo je znal prijeti. Ko gad mu je pihala in žvižgala kosa po livadi in med kosci ga ni bilo, ki bi se upal kosati se z njim. Ob mlatvi je mašina tulila in rjovela ter požirala cele snope, kadar je Tone zgrabil za „laufar“.

Pa vse to je bilo komaj za sproti, na stran ni mogel dajati veliko in ni si mogel opomoči na noben način.

Medtem pa se je oženil s Podvejarjevo Nežiko, lepo in mlado deklico iz sosednje vasi. Tudi ona je bila brhka in marljiva ter od mlada navajena dela; ali kaj, ko je prinesla Tonetu le malo dote. Bala je bila enako skromna. Kakor poje pesnik: „Ljubezen vsa je bila dota njena...“ Štiri dekleta so bile v hiši, vse za možitev, oče pa mali posestnik! In kakor je ljubil svojo hčerko, ni ji mogel dati več. Končno pa, kdo bo tudi dajal bogato hčer kajžarju in ali bo kajžar snubil pri trdnih hišah?

Gorje, če je človek sam revež, dvakrat gorje, če sta dva skupaj in največje gorje, ako še koga drugega spravita v nesrečo.

Tako je bilo tudi tukaj. Nekaj let se je še živelo, dokler sta bila oba mlada in vedno na delu. Potem pa je dozorel prvi sad njune ljubezni. Nežika je rodila sinčka. Oba sta bila vesela tega dne in odslej je Tone še bolj ljubil svojo ženo. Med boleznijo ji je stregel z vso ljubeznijo in požrtvovalnostjo, in ker ona dolgo časa ni bila za delo, je delal sam s podvojeno silo.

S sinčkom pa so prišle nove skrbi. Žena je morala vedno paziti na otroka in ni mogla več toliko zaslužiti. Tone je moral preživljati tri!

Ljubezen je tudi to zmagala.

* * *

Čas je hitel mimo Krtinarjeve kočice in s časom so prišle težave in nadloge — ki pa niso hotele mimo, ampak so se ustavile v hiši in se za stalno naselile v njej. Pet lačnih ustec je prosilo kruha in deset rok se je stegovalo proti skrbipolnemu očetu.

Prišla je jesen, dela nikjer več dobiti, ker so kmetje že vse pospravili. Megle so se vleklye po zemlji, od severa je potegnil mrzel veter. Krtinarju je zarezal v srce: „Dela ni, zaslužka ni — a jesti moraš, če hočeš živeti!“ Bliža se zima, ledena in gladna, mati in oče ji plašno gledata nasproti.

„Tončku in Nežiki, ki hodita v šolo, bo treba novih čevljev; in obleka je tudi že jako na koncu.“

Krtinar po cele noči ne spi, ponoči in podnevi se posvetuje z ženo, kako bi, kam bi se obrnil in kaj bi začel. Sedaj na zimo, ko drugi počivajo, mora zapustiti ženo in otroke, same, brez sredstev in brez varstva! Kaj bo, če kdo zbolí; morda celo ona, mati! Še drv jim bo zmanjkalo, da bodo lačni prezebali v mrzlih zimskih dneh!

Strašne misli so morale in težile Toneta, in če mu ne bi bila dajala poguma žena, se ne bi bil vedel kam obrniti. Tako se je pa končno vendar odločil, da pojde v mesto iskat dela.

* * *

Obšel je že vse mesto, pri vseh gospodarjih je bil, ali nikjer ga niso potrebovali za hlapca. Na zimo se nihče ne umakne, Bog da je nekje pod streho.

Kam sedaj? Domov ne more iti, ko še otroci ne bodo imeli kaj jesti. Šel je na parno žago vprašat za delo. Tri tvornice so bile v mestu, pa pri vseh treh je zastonj povpraševal.

„Hudič, to je pa vendar že več ko nesnaga!“ Tone je začel kleti.

Odperta mu je bila samo še ena pot — na rudnik. Če ni hotel domov, ne da bi kaj dosegel, je moral še tam vprašati. Prokleti premogovnik, katerega se je tako bal! Iz pripovedovanja tovarišev je slišal, kak zlodej je to. Tisti dušeči smrad in prah, tista mlačna toplota v jami, o kateri je slišal, vse to ga je plašilo. Če ni hotel, je moral!

„Če pa še tukaj nič ne bo, grem domov in ne vprašam več nikjer, pa če vsi pocrkamo.“

Na rudniku je dobil delo — v jami.

Bolj potrtn nego vesel se je vrnil domov. Ženo je streslo, ko ji je povedal, da je dobil delo v jami. Kaj bo začela sama z deco, če se mu kaj pripeti? On ji je edina opora pod solncem. Že ji je bila na jeziku beseda, da bi ga zadrževala doma, ali v tistem hipu je videla pred seboj pet lačnih črvičkov, ki so se trgali za kruh.

Drugi dan je Krtinar šel. V nahrbtnik si je naložil nekaj zakrpane obleke in par težkih čevljev. Poljubil je otroke in jim za slovo naročal: „Pa pridni bodite in ubogajte mamo!“ Dalje ni mogel govoriti. V grlu ga je tiščalo. Poslovil se je od žene.

„Tone, lepo te prosim, samo čuvaj se, potem naj bo že kakor hoče!“ ga je prosila žena vsa objokana.

„Zame se ne boj! Na deco glej! Bog...“

„Z Bogom...“ je polglasno iztisnila iz suhega grla. Več ni mogla. Obstala je in gledala za možem, dokler ni izginil za ovinkom. Tedaj je še bridkeje zahtela, zajokali so otroci okoli nje in iz desetih nedolžnih očesc so tekle solze.

Tone pa je korakal po vlažni jesenski cesti. Hodil je globoko sklonjen, zakaj na hrbtu ga je tiščal sveženj, v prsah mu je ležal kamen. Prvič je moral na zimo od doma, kjer je pustil ženo in otroke. Še vsako leto je v domačem kraju izmotal kak zaslužek, da se je živelo. Če so bili lačni — kar je bilo velikokrat — so molčali in skupno trpeli in če so bili veseli, so se radovali vsi, drug z drugim. A kaj bo sedaj? On bo umiral v zaduhlih podzemeljskih rovih in iz lastne krvi kupičil zlato lenuhom, doma pa bo jokala žena in bledela od skrbi in težav! Celo noč sta se menila

z Nežo, kako bi si pomagala iz te stiske. Pa nobeden ni vedel izhoda. Za enkrat bo pač moralo biti tako.

Iz teh žalostnih misli ga predrami auto, ki je pridrdral za njim. „O, Bog!“ je vzdihnil Tone. „Zakaj mora biti na svetu tako, da eden nima skorje kruha, da bi jo dal lačni deci, medtem pa drugi hrani z mesom in z belim kruhom svoje pse! Naj se vozi vrag v avtomobilu, če že noče hoditi, kaj me briga — jaz zahvalim Boga za zdrave noge, da lahko hodim — ali tudi drugemu naj da za pošteno delo vsaj toliko, da si pokrije svoje izmučeno telo. Saj ne prosim zastonj, svoje roke in svojo moč jim dajem, svojo kri jim dajem, in mi še nočejo priznati niti toliko, da bi pošteno preživel svojo družino. O, nebo, pomagaj nam, tega mora biti konec!...“

• • •

Krtinar je stopil v barako. Vsi so se ozrli nanj, na pozdrav mu ni nihče odgovoril. Ob steni so se vrstile železne postelje, na sredini je stala dolga surova miza. Nekateri delavci so spali, drugi so sedeli na posteljah in krpali ali čitali, štirje so ob peči metali karte. Drugi so večerjali in se odpravljali na delo. V kotu je stala prazna postelja in tja se je obrnil Tone.

Tedaj se je začelo zanj novo življenje, polno muk in težav. Nobenega kmetškega dela se ni ustrašil, ni ležal v senci, kadar je žgalo sonce in ni maral, če ga je burja rezala v lica. Zgodaj je vstajal in pozno legal, a bil je zdrav in vesel, ker je bil vedno pod milim nebom, na svežem zraku in božjem soncu, ki daje moč in življenje. In sedaj? Dela v večni temi, ki jo le slabo razsvetljuje smrdeča karbitarca, ki ščemi v oči. Zrak je svinčen, da ga duši. Pri kmetškem delu je imel vedno veselo družbo, kjer so se šalili, peli, zabavali in smejali. Sedaj pa je sam v peklenški globočini, le iz daljave se sveti druga luč in odmeva kramp mrkega tovariša.

Iz jame je prihajal bolj izmučen, kakor če bi bil ves dan mlatil. To se je ponavljalo dan za dnem in mu počasi pilo kri. Prvi teden je delal podnevi, drugi ponoči — zanj je bila vedno noč. Roke so mu omahnile in zagorel obraz mu je bleдел.

Ko je prišel čez štirinajst dni domov, se ga je žena prestrašila. „Tone, kaj si bolan?“ je vprašala iznenadena.

„Eh!“ je odmahnil z roko. „Od kraja, dokler se nisem privadil, mi je nekoliko škodil tisti smrdljivi zrak na rudniku; sem mislil, da me bo skončalo, tako me je peklo v prsih. Zdaj je že bolje.“

In potem je prihajal domov redno vsakih štirinajst dni ali vsaj vsake tri tedne. Čeravno je moral dobro hoditi tri ure, ni mogel, da bi ne bil šel malo pogledat, kako živijo doma, če so vsi zdravi. To mu je bilo tudi edino razvedrilo v tem težkem in dolgočasnem življenju. Vsi so bili veseli njegovega prihoda, žena in otrovci, ki so se ob sobotah pogovarjali samo o tem, kaj jim bo oče prinesel.

„Jaz dobim nov zvezek“, se veseli Tonček.

„Meni pa bodo prinesli oče lep peresnik in nov svinčnik; saj so rekli zadnjič, ko so odšli v mesto,“ hiti Nežika.

„Meni pa tluto in tukla,“ se oglašča Ivanček.

* * *

Ko je šel Tone neke sobote v mesto, da nakupi živil za dom — bilo je že pred pustom — opazi, da stoji pred vrati neke trgovine škaf namočene polenovke. „Štokfiš!“ se mu zasmee srce; „to bi bila južina za mojo družino!“ In že mu je stal vrag za hrbtom in mu vdahnil misel, kako bi se dala „potegniti“, ne da bi ga kdo opazil. Gledal je in premišljeval, ali bi in kako bi, potem se je obrnil in — odšel.

„Nič!“ je odločil. „Če do danes niso pomrli od gladu, jih tudi teh par kosov mesa ne bo rešilo, kradel ne bom!“

Čeravno je bil Tone poštenjak, je le malo manjkalo, da ni kradel. „Kradel? Tat? Ali je tatvina, če iz prepolne sklede vzameš kapljico vode in si z njo ohladiš od žeje razpaljena usta? Ni in ne more biti! Če je to kaj napačnega, kaj bo potem z onimi, ki grabijo z vevnicami in iz vrčev pijejo našo kri?“

* * *

Naslednje sobote je prišel Krtinar iz jame šele ob štirih popoldne. Pojedel je kosilo, se umil in preoblekel.

Ko je bil v mestu, se je že mračilo. One ribe so še zmerom stale pred vrati trgovine.

Počakal je, da se je popolnoma stemnilo. V srcu mu je tolklo: „Tat! Kradel boš, prvikrat v življenju?! Pusti in ne dotikaj se tujega blaga! Ne jemlji, kar ni tvoje!“ Drugo kladivo pa se je oglašalo: „Nič ne pomišljaj, kar vzemi! Saj imaš pravico. Temu se še poznalo ne bo, tvojim bo pa zelo prav prišlo.“ Ni si mogel pomagati in mi vedel, kateri glas naj posluša. Z enim očesom je gledal ribe, z drugim pa pet lačnih otrok in blede ženo, ki vsi trpijo pomankanje.

Skoraj pod težo neke nepoznane notranje sile, ki ga je gnala in se ji ni mogel upirati, je zavil proti trgovini... Ko se je Krtinar zavedel, je bil že zunaj mesta, pod suknjo je nekaj tiščal.

Kmalu nato je vajenec zapiral trgovino in zapazil, da ni rib! Trgovec je grdo zaklel.

. . .

Krtinar je hitel domov.

Četudi je bil zdelan in utrujen, je vendar hodil kar je mogel in kmalu je bil ves potan. Vso pot je mislil le na ribe, ki jih bo prinesel domov in kako se jih bodo vsi razveselili. „To bo nekaj za mojo deco,“ si je govoril sam pri sebi. Nevede je pospešil korak, čutil se je močnega in mladega in za trenutek pozabil svoje težavno in skrbipolno življenje...

Doma pa je bdela žena in mislila na svojega moža, ki se muči v mrzli tujini za grenki kruh sebi in drugim. Drugi možje so doma, popravljajo orodje in počivajo, da bodo zopet spočiti prijeli za delo, ko pride pomlad. In on? Poleti doma, pozimi drugod! In kaj ima od vsega tega? Strašni so ji bili taki večeri, ko je pričakovala moža, vsa tuga in bol in skrb so ji prišle pred oči, da je reva bridko zajokala — a potolažiti je ni imel kdo. Ure so bile neznansko dolge. Če je zaslišala le najmanjši šum, je že hitela k oknu, da je morda že prišel. Ko pa se je šum polegel in ni bilo nikogar, tedaj jo je bilo še bolj strah in vsa se je tresla od neke neznanе groze... Otroci so mirno spali...

Ze so peli petelini, ko je Tone potrkal na okno rodne hišice in mu je prišla žena odpret.

„Si zopet ves moker?“, ga je sprejela, ko ji je podal vročo roko.

Preden j je postavila lonček mleka. „Le zakaj se tako ženeš? Moj Bog, naj ti se kaj zgodi? Malo bi bil legel, pa ne iz jame in naravnost domov. Taka pot!“

„Eh, kaj pa čem? Prej sem doma, bolje je! Zgoraj takó in takó ne morem zaspati, kadar kanim domov, pa mar da se doma malo vležem.“

Kakor navadno, je šla žena tudi sedaj najprej gledat v nahrbtnik.

„Kaj si pa to prinesel?“ se je začudila, ko je izvila ribe iz papirja.

„V mestu sedaj vse kupuje take ribe. Trgovec mi je ponujal in ponujal, pa sem rekel, naj bo za enkrat, boste vsaj vedeli,

kakšne so.“ “ Namenoma je prikril ženi resnico, ker je vedel, da ji ne bi bilo po volji njegovo dejanje.

„Saj za nas niso take drage reči, Tone,“ je rekla. V resnici se ji je pa dobro zdelo, ker se Tone toliko briga za družino.

Legla sta in se še v temi pogovarjala. Tonetu so silile oči skupaj in ko ji ni več odgovoril, je žena vedela, da je zaspal. Končno je tudi njej zatisnil oči blagodejen spanec — — —

Žena je vstala potihoma. Zbudili so jo otroci, ki so vedno prvi pokonci. Šepetaje je naročila otrokom, naj ne kričijo, da bi se oče ne zbudili. Tako so počasi vsi izlezli izpod odej in še krmežljavi so se veselo nasmihali, ko je dala mati vsakemu po eno žemljo...

Bližal se je popoldan. Po hiši se je razlila prijetna toplota, dišalo je po ribah. Otroci so poltiho izpraševali mater, kaj je to „štokfiš“, če je dobra jed in bo li kmalu kuhano.

Krtinar je še zmerom spal. Ječal je in se premetaval po postelji in žena je bila vsa v skrbeh ter je vedno pogledovala, kdaj se zbudi. Njega pa so mučile grozne sanje: Zdelo se mu je, da se koplje nekje v morju. Mlačna voda ga hladi in tako prijetno dene izmučenim udom in jim vrača moč. Že je precej daleč od brega, kar zagleda pred seboj odprto žrelo velikanske ribe! Okamenel je od strahu, ko je videl kakor nabrušene nože velike, ostre zobe. Ni se mogel ganiti, da bi bežal, besede ni mogel spraviti iz grla, da bi zaklical na pomoč. Strašen trenutek, ko človek pri polni zavesti čuti za vratom mrzle prste koščene smrti in si ne more pomagati. Tone je stal in čakal. Grozna pošast se mu približa in že ni imel nobene noge več. Kri je pordečila vodo okoli njega. Potapljal se je in v usta mu je silila gnusna slana voda. Dihati ni mogel, okrog telesa so se mu ovijali ostudni sluzasti polipi in ga tiščali, kakor bi bil zadrgnjen med vrvi.“ Krtinar je zavpil in planil pokonci.

„Zakaj pa tako ječiš; ali te kaj boli?“

„Saj veš, osem ur v jami in potem domov in človek se utruji, da še počiti ne more.“ “

Okoli pogrnjene mize so sedeli otroci, iz skled se je vzdigovala dišeča soparica, ki je napolnjevala sobo. Krtinarju je splaval pogled na te žareče, nedolžne obrazke, ki so vsi s tolikim poželenjem gledali na skledo in je vzdihnil: „Pretežko sem jih zaslužil, za tak posel nisem rojen.“

Janže:

O gospodarskem položaju našega kmeta.

Kdor proizvaja, hoče tudi uživati sadove svojega dela. Želja po tem užitku je navadno jačja kot pa nagnenje k lenobi. Še bolj pa pojača človekovo pripravljenost za delo vrojena potreba, da si prihrani za slučaj bolezni, nesreče in starosti oziroma da preskrbi otrokom čim več premoženja.

Iz vseh teh razlogov je človek delaven in priden samo v tem slučaju, če mu njegovo delo res tudi prinaša kak uspeh, to se pravi, če je delo nagrajeno z uspehom oziroma, če delavcu doseženi uspeh res tudi ostane.

Ne bomo se pečali s slučajji, v katerih ostane delo brezuspešno; to se zgodi le izjemoma vsled raznih nesreč. Za poljedelca in živinorejca velja navadno pravilo, da doseza njegovo delo večji ali manjši uspeh, če le ni posebne nesreče. Pečali pa se bomo z drugim slučajem, to je s slučajem, ko poljedelec in živinorejec od svojega dela nima ničesar, ker mu uspeh njegovega dela izviijejo iz rok drugi.

Gospod Dragiša Lapčević zastopa stališče, da kmet tembolj dela, čimbolj se mu uspehi njegovega dela odvzemajo z velikimi davčnimi bremenmi.

Z ozirom na zgoraj povedano je to naziranje čisto gotovo napačno. G. Lapčević je pri svojem izreku imel najbrž v mislih predvsem črnogorske in druge naše južne poljedelce in živinorejce, ki ponekod delajo samo toliko, da se prežive. Če bližje pogledamo, odkod to izhaja, se bomo kmalu prepričali, da je to posledica nesigurnih gospodarskih razmer skozi stoletja, ko so kmetu Turki in drugi spahije in dahije odnesli vse, kar je pridelal, tako da se mu ni izplačalo pridelovati več, kot je neobhodno potreboval za svoje golo življenje. Mesto trditve, ki jo je postavil g. Lapčević, je vsaj za slovenskega kmeta edino pravilno: Našemu kmetu se mora pustiti čimveč plodov njegovega lastnega truda, če hočemo, da bode ta kmet tudi v bodoče ostal tako priden in delaven, kakor je sedaj. Če bo videl, da vsa njegova pridnost nič ne zaleže, da si z vsem svojim neumornim delom ne more pomagati naprej, ne more preskrbeti svojih otrok in ne zavarovati se za slučaj bolezni in starosti, bo tudi našega kmeta minilo veselje do dela. Ne bo se bal dolgov in zadolženih posestev, gledal bo, da bo potrošil vse, kar bo pridelal. Spraviti našega kmeta v tak obupen

položaj, bi značilo zadati smrtni udarec vsemu našemu kulturnemu napredku. Z našo toliko hvalisano slovensko kulturo bi bilo v tem slučaju končano. Obubožani in prezadolženi kmet bi izgubil za vselej veselje do dela. Ker kot tak ne bo imel sredstev, tudi ne bo imel kulturnih potreb ali takim potrebam vsaj ne bo zadovoljeval. Z drugimi besedami se to pravi, da naš kmet ne bo več kupec najrazličnejših predmetov in tudi ne knjig in časopisov. Če pa pre- stane pri nas kmet biti kupec, izgubi trgovina in industrija svojega najboljšega odjemalca in mora propasti tudi sama. Propast našega kmetskega gospodarstva morajo nujno imeti za posledico tudi propast naše obrti, trgovine in industrije in sploh vsega našega kulturnega udejstvovanja.

In vendar smo na najboljši poti k obubožanju našega kmeta. Do malega je pogrešno državno gospodarstvo in davčna politika že vzela našemu kmetu veselje do dela. Kljub temu, da naš kmet gara po 12 in več ur povprečno na dan, nima od svojega dela mnogo. Z izkupičkom za svoje proizvode ne more več kriti svojih izdatkov za predmete, ki jih rabi bodisi v produktivne svrhe, bodisi za pokritje svojih potreb. Že se je začel odpovedovati raznim svojim kulturnim potrebam (knjigi, časopisu, potovanju, boljši obleki, zabavi itd.), kljub temu pa leze vsak dan v nove dolgove.

Mnogi mislijo, da so gornje naše trditve le prazna beseda, ki jih ni mogoče dokazati. Toda gornje trditve je mogoče dokazati s številkami.

Pred kratkim smo v našem dnevnem časopisju čitali podatke, sestavljene po načinu takozvanega indeksa. Ta metoda primerja predvojne cene z današnjimi cenami ter predvojni denar z vrednostjo današnjega denarja.

Predvojni zlat dinar je bil toliko vreden, kolikor je vrednih danes 11 Din. Vrednost dinarja pred vojno in po vojni je v razmerju 1 : 11.

Na isti način lahko primerjamo tudi cene raznih predmetov.

I. Žito in žitni izdelki (5 predmetov), kolikor bi jih kupili pred vojno za 100 Din, stanejo danes 1376 Din.

II. Fižol in krompir, kolikor bi ga dobili pred vojno za 100 Din, stane danes 1755 Din.

III. Seno in slama, kolikor bi se ju dobilo pred vojno za 100 Din, stane danes 1800 Din.

IV. Živina, kolikor bi se je dobilo pred vojno za 100 Din, stane danes 977 Din.

V. Živalski proizvodi, kolikor bi se jih dobilo pred vojno za 100 Din, stanejo danes 2033 Din.

V navedenih petih grupah je bilo upoštevanih 17 agrarnih proizvodov in kolikor bi se povprečno dobilo teh proizvodov pred vojno za 100 Din, bi bilo treba dati danes za nje povprečno 1110 Din.

Istočasno pa je objavljeno tudi primerjanje predvojnih cen za kolonijalno blago, za premog, železo in železne proizvode, stavbni material in obleko ter se je ugotovilo, da bi stala količina teh predmetov, ki se jih je dobilo pred vojno za 100 Din, danes povprečno 1794 Din.

Naraščanje cen industrijskih proizvodov in kolonijalnega blaga je torej občutnejše, (100 : 1794), med tem, ko so cene kmetским proizvodom narastle samo v razmerju 100 : 1110.

Če torej kmet proda svoje izdelke, ne more za ta denar kupiti istotoliko industrijskega in kolonijalnega blaga, kolikor si ga je lahko kupil z izkupičkom za tako blago pred vojno, temveč si ga more kupiti mnogo manj, ker so industrijski proizvodi in kolonijalno blago sorazmerno mnogo dražji, kot so bili pred vojno. Ravno ta okolnost pa žene kmeta nujno v obubožanje, kajti na ta način so kmetu iztrgani plodovi njegovega dela iz rok. Kaj mu pomaga vsa pridnost in delavnost, če uspehov svojega dela ne more prodati tako, da bi si z izkupičkom kupil lahko vsega, kar potrebuje.

Kakor smo rekli, znaša vrednost predvojnega dinarja približno današnjih 11 Din, isto tako se pa tudi prodajo kmetским proizvodi za približno enajstkratno predvojno ceno, živina pa celo komaj za desetkratno ceno, tako da je danes živina cenejša, kot pa je bila pred vojno. Istočasno pa se industrijski proizvodi in kolonijalno blago niso podražili enajstkrat, kakor dinar in agrarni proizvodi, temveč osemnajstkrat. Med temi industrijskimi predmeti se je obleka podražila kar 31 krat.

Odgovoriti je nam na vprašanje: zakaj mora kmet prodajati svoje proizvode pod tako neugodnimi pogoji, oziroma zakaj more industrijalec in trgovec prodati svoje predmete pod tako ugodnimi pogoji, sorazmerno toliko dražje kot kmet. Temu je kriva državna gospodarska, predvsem carinska politika. Kmetu ni dovoljeno, da bi kupil industrijske predmete in kolonijalno blago tam, kjer bi te predmete dobil najceneje, ker tega ne more pripeljati v državo, ne da bi plačal visoke carine. Ker našim industrijcem in trgovcem to blago ne konkurira, lahko svoje proizvode prodajo po visokih ce-

nah. Naš kmet pa svojih proizvodov ne more izvažati v tiste države, kjer bi se mogli drago prodati, ker bi moral pri uvozu v tisto državo plačati uvozno carino. Znižanje teh izvoznih carin na naše agrarne proizvode pa bi naša država lahko izposlovala pri sklepanju trgovskih pogodb, če bi v naši državi imel kdo resen namen delati kmetško politiko. Tega pa ni, čeprav bi ravno taka gospodarska politika, ki bi stremela za blagostanjem kmetškega ljudstva, najsigurnejše rešila gospodarsko krizo tudi vseh drugih slojev.

Nevarnost je podana, da se bo pri nas s tako protikmetško gospodarsko, carinsko in davčno politiko nadaljevalo, čeprav nas je ravno ta pogrešna politika spravila že na rob gospodarskega propada.

Dokler so pri nas mogoči možje s takimi nazori, kot je g. Lapčević, je tudi nevarnost velika, da se s katastrofalno protikmetško gospodarsko politiko ne bo prenehalo. Ta politika, kakor receno, ni v škodo samo kmetškemu ljudstvu, temveč tudi drugim slojem, predvsem pa se s tako politiko žene v gospodarsko krizo, v obubožanje, in kulturno propadanje cel narod. Zato je dolžan vsakdo, ki mu je res kaj na srcu napredek celega naroda in njegove kulture, da se zavzame za tako gospodarsko, carinsko in davčno politiko v državi, ki bo stremela za blagostanjem kmetškega človeka. Ni res, da se bo kmet vsled blagostanja polenil, temveč je nasprotno resnica, da bo tembolj pridno delal in proizvajal, čim več bo od svojega dela imel.

J. B.:

Agrarna politika.

Agrarna politika je del znanosti, ki se imenuje „narodno gospodarstvo“. Agrarna politika sama je znanost, ki uči, kako mora biti urejeno splošno javno gospodarstvo in kakšne so naloge države, da se kmetijstvo čimbolj pospešuje in s tem doseže blagostanje kmetškega ljudstva in potom tega obogati celotno narodno gospodarstvo.

V prvih časih, ko se je začelo z proučevanjem vprašanj, tičečih se splošnega gospodarstva, se je kmetški politiki obračalo le malo ali skoraj nobene pozornosti. Splošno je prevladovalo mnenje, da je poljedelstvo sicer tudi ustvarjajoča gospodarska panoga, k splošnemu blagostanju pa ne more dosti prispevati. Postavili so načelo, da more le trgovina narodu dati vsega v izobilju. Kmetje so

tudi v teh časih zahtevali, da se država v prvi vrsti zanimaj in podpiraj težnje kmetijstva. Utemeljili so to svojo zahtevo s tem, da je od blagostanja kmetijstva odvisno tudi splošno blagostanje v državi in da se državi ne more drugače pomagati, kakor če je v njej zadovoljen kmetijski stan. Kmetijstvo je podlaga prehrane ljudstva pa tudi varnost države je odvisna samo od kmetijskega ljudstva. Kajti kmet je glavni potrošač industrijskih izdelkov in glavni kupec v trgovini. Tudi te dve gospodarski panogi ne bosta mogli izhajati, če ne bo država skrbela za trdno in solidno kmetijstvo. Pogoj za obstoj obrti je zdrav in gospodarsko trden kmetijski stan. Če se še upošteva kapital (to je vrednost zemljišč, poslopij, živega in mrtvega inventarja), ki je vložen v kmetijski obrat in število prebivalstva, ki se bavi s kmetijsko gospodarsko panogo, potem s polno pravico zahtevajo prvenstveno vpoštevanje kmetijstva. Nasprotniki te gospodarske smeri niso polagali važnosti na kmetijstvo. Trdili so, da bi se s podpiranjem kmetijstva oslabilo industrijo in trgovino, tako da bi ona ne mogla na inozemskih tržiščih uspešno nastopati. Dobički industrije in trgovine pa so v stanu pokriti ves primanjkljaj, ki ga utrpi kmetijstvo. Dvig ali padec cen zemljišču ne spreminja prav nič na narodnem premoženju. Trdili so dalje, da čim nižje so cene zemlje, tem nižje so tudi cene poljedelskih produktov. S tem se kmet obvarje morebitne škode v bodočnosti. Če bi naenkrat vsled visokih cen, ki jih je plačeval za zemljo padle cene produktom, bi bil on uničen. Kar se tiče prehrane, ni v današnjih časih visoko razvite kulture take važnosti kmetijstvo. Hrano si kulturnejši narod preskrbi od manj kulturnih narodov iz drugih delov sveta, katerim daje v zameno svoje industrijske izdelke. Čim imovitejši je človek, tem manj rabi za prehrano. Revna družina porabi za prehrano 50% vseh svojih dohodkov, srednja meščanska 40%, fabrikant 28%, visok uradnik pa samo 16%. Ker se v zadnjem času dviga blagostanje, zato kmetijstvo izgublja na pomembnosti. Podpirati kmetijstvo z zakonodajo, ali kako drugače, ne kaže tudi radi tega, ker kmetje kmetovanja ne bodo opustili, če tudi nimajo od svojega dela nobenega zaslužka, kakor hišni posestnik hiše ne bo podrl, čeprav mu nič ne nese. Ti in taki razlogi so privedli do tega, da je kmetijstvo bilo pripuščeno lastni usodi in samopomoči, država je skrbela le za industrijo, trgovino in obrt.

Tako so mislili in delali vodilni gospodarski krogi veledržav do povojnega časa. Od tedaj pa so te njihove nauke prevzeli nekateri manjši evropski narodi. Svetovna vojna in povojni čas je

te nauke protikmetjskih politikov temeljito ovrgel z nepobitnimi dokazi, da so imeli prav oni, ki so zahtevali, da naj država v prvi vrsti posveti pažnjo kmetijstvu. Pred očmi je treba imeti seveda strukturo naroda, ali države, ker niso povsod jednaki pogoji za uspeh kmetijske proizvodnje. Mi imejmo pred očmi v prvi vrsti razmere v naši državi. Pogoji za angleško gospodarstvo so čisto drugačni kot naši. Ali tudi za Angleže je danes življenskega pomena uspevajoče kmetijstvo. Po svetovni vojni so državniki vseh držav z visoko razvito industrijo in trgovino posvetili vso pažnjo kmetijstvu, ker so vsi uvideli, tako zmagovalci kakor premaganci, velikansko trajno vrednost dobre agrarne politike za splošno blagostanje. S smotreno agrarno politiko so tudi dvignili kmetijsko produkcijo nad vsako pričakovanje.

Struktura naše države je kmetska. Zato moramo posvetiti vso pozornost kmetijstvu, če hočemo, da bomo gospodarsko napredovali in se rešili gospodarske krize. Država mora pri vsakem vprašanju, ki je postavljeno na dnevni red, imeti pred očmi glavni gospodarski faktor — kmetijstvo — in temu odgovarjajoče ga rešiti. Vsak zakon, ki ga država uveljavi, se mora presoditi tudi s stališča, ne bo li mogoče s kakimi predpisi oviral kmetsko gospodarstvo. Gledati je na to, da ima čimveč določil, ki isto pospešujejo. Finančna politika države mora biti taka, da podpira kmetijstvo, in ne da ga ovira pri razvitku. Davki in druge javne dajatve ne smejo uničevati posameznih kmetskih panog. V naši državi so dosedaj krediti državnih ustanov, kakor Narodne banke, Poštne hranilnice, Hipotekarne banke kmetijstvu direktno nedosegljivi. Ti krediti so na razpolago le trgovini in industriji. Zadrufne zveze, ki potom svojih članic dajejo cenen kredit direktno srednjemu in malemu kmetijstvu, ne morejo dobiti kreditov pri teh zavodih. Kmetijstvo je v tem oziru navezano samo na lastno pomoč. Slovenija ima zadrufni zakon in dobro organizacijo, ki to samopomoč omogočuje. Južni kraji pa so neorganizirani, srbski zadrufni zakon pa je oviral vsled neznosnih političnih prilik vsako denarno zadrufarstvo. Zato znaša obrestna mera v teh krajih za kmetske kredite od 20—120%. Ker država teh prilik ni uredila in so nekatere odločilne bivše politične stranke celo podpirale to stanje, je ne samo kmetijstvo, ampak država sama prišla v resno krizo. Tudi tarifna politika, to so prevozne cene javnih prevoznih sredstev, bi morala biti urejena v skladu z glavnim gospodarskim faktorjem, s kmetijstvom. Ugodni prevozni tarifi bi morali omogočati kmetskimi produktom lahek in dober odjem. V

tem pogledu se je kmetijstvo zelo pičlo vpoštevalo in se zato v razvoju in trgovini ovira v korist našim konkurentom iz drugih držav. Pogoj za gospodarski razvitek in blagostanje državljanov pa je dobra trgovska politika. V tem pogledu se našemu kmetijstvu ni nudilo one pomoči, ki jo je pričakovalo. Pri sklepanju trgovskih pogodb so bile vedno odločilne želje posameznih industrijcev, mesto glavnega gospodarskega činitelja po kapitalu in številu ljudi, ki se z njim pečajo, kmetijstva. Vsled slabe trgovske politike smo izgubili vse trge za naše agrarne produkte, vsled tega peša naša trgovska bilanca in plačilna zmožnost državljanov. Peša pa tudi trgovina, peša industrija, obrt in vse. Nazadujemo povsod, ko bi pri dobri trgovski politiki z lahkoto napredovali. Prav isto je s carinsko politiko. Tudi ta ovira uspešno kmetsko gospodarjenje. Važen faktor za narodni napredek je prosveta. Skrb, da bodi prosveta usmerjena za napredek kmetskega ljudstva, je naloga agrarne politike. Vse to kar je tu naštetega in tudi pravilno stališče k vsakemu javnemu vprašanju s stališča kmetijstva, to je agrarna ali kmetijska politika.

Dr. Srečko Goljar:

Kaj za posredne davke ni zarubljivo.

Članek obravnava v svojem glavnem delu vprašanje, katerih predmetov ali pravic, oziroma v kakšnem obsegu jih davčna oblast ne more zaseči za prisilno izterjavo davka.

Radi skladnega lica članka pa bo uvodoma še povedano, kaj in kakšni so neposredni davki, kdaj dospevajo in kdaj nastane za državo možnost, da z izvršbo pride do plačila.

I. Pojem neposrednih davkov in opravičba njihovega obstoja.

Vsaka skupnost, zlasti tudi država, potrebuje sredstva za redno izvajanje svojih poslov. Dajatve državljanov obstoje iz osebnega izvrševanja dolžnosti (n. pr. vojaško službovanje) ali pa iz prispevkov, posebno denarnih — za opravljanje drugih nalog.

Denarna sredstva se v sedanjem času odrajujejo v obliki posrednega ali neposrednega davka. Dočim prve — kakor so trošarine in carine — plačujemo potom tretjih oseb, tako da jih šele te sprovedijo v državno blagajno, plačujemo neposredne davke

sami kot splošna in stalna posameznikom naložena bremena, ki se ravnaajo in odmerjajo po njihovih dohodkih. Posredni davki nasprotno so za vsakogar enaki brez ozira na višino imetka ali dohodka.

II. Uvedba novega za vso državo veljavnega zakona o neposrednih davkih.

Znano je, da je do nedavno bilo v državi veljavnih več davčnih zakonov, ki so jih posamezne pokrajine prinesle seboj še iz prejšnjih držav. Različne pokrajine so bile zelo neenako obremenjene, kar je dalo povod ostrim gospodarskim in političnim borbam v notranjosti države same. V lastnem interesu je bila prisiljena končati tako stanje. Tako je zadnja skupščina dne 7. februarja 1928 sprejela zakon o neposrednih davkih, ki je stopil za celo kraljevino v veljavo s 1. I. 1929. Le predpisi o davku za zasluzek nameščencev veljajo že od 1. aprila 1928.

III. Vrste neposrednih davkov.

Naš zakon jih pozna šest in to:

1. zemljarino,
2. zgradarino,
3. pridobnino,
4. rentnino,
5. družbeni davek in
6. uslužbenski davek.

Zemlja, zgradbe, podjetja, obrti, svobodni poklici, kapital, dohodki družb, ki morajo javno izkazovati svoje račune in plače uslužbencev, so tedaj davčni predmeti, čijih donos naj deloma preide v roke države.

S temi šestimi vrstami pa število neposrednih davkov še ni izčrpano, ker obstoji skoro neomejena možnost za nove načine obdavčenja. Posebne važnosti je dohodnina, ki se oddaja od skupnih dohodkov posamezne osebe. Mi je začasno še nimamo, a je nekak nadomestek zanjo predviden v pribitkih k osnovnemu davku posamezne vrste.

(Dalje prih.)

Inž. Ivan Zaplotnik:

O negovanju usevov.

Ko čitamo v strokovnih časopisih o velikih pridelkih v drugih deželah, se čudimo, kako je to mogoče, ne prašamo pa po vzrokih, zakaj je tako. Kratkotmalo se sprijaznimo z mislijo, češ da je naša zemlja slabša. Njivo zorjemo kot drugi, jo gnojimo, očistimo seme, tudi naročimo in poskusimo kako hvaljeno tuje seme, posejemo, potem pa kakor Bog da. Pozabimo pa pri tem, da je rastlina živo bitje, ki nam daje toliko, kolikor se brigamo zanjo. Pod obdelovanjem zemlje razumemo vsa dela do končane setve; s setvijo pa se obdelovanje pri nas navadno neha. Ne pa tako tudi drugod. Kmetovalci naprednih dežel negujejo tudi žita za časa rasti, kot mi krompir in koruzo, okopujejo jih. Zakaj in čemu?

Vsaka rastlina rabi za uspešen razvoj svetlobe, zraka, vode in hranljivih sestojin.

Marsikdo poreče: svetlobe in zraka imajo pač poljubne količine na razpolago. Ne! Vsaj v vsakem slučaju ne. Če smo sejali pregosto, ali če je njiva zapleveljena, rastejo rastline v borbi za svetlobo v višino, pri tem pa jim manjka moči, da bi zgradile svoja stabla dovolj trdno in posledica tega je poleganje in slab rod.

Vsaka rastlina, in to vsi njeni deli, dihaajo. Za dihanje je potreben zrak. Spomladi, ko se odtaja sneg in ko solnce in veter osušita površino njive, vidimo, da se je ta površina strdila, napravila se je skorja. Ta skorja je tem trša in se napravi tem prej, čim težja je zemlja, čim fineje je bila jeseni njiva obdelana in čim bolj ravna je bila površina. Isto vidimo za vsakim nalivom. Kako nastane ta skorja? Obilna snežna voda razdeli najfinejše deliče zemlje po zemljinih luknjicah in jih zamaši. Zemlja se zlepi, zbije. Zbita površina pa se pod toplimi solčnimi žarki pokrije s skorjo. Zrak nima dovolj dostopa do korenin. Posledica je, da korenine ne morejo dihati in rastline se ne morejo pravilno razvijati, one hirajo.

Ta skorja pa ima še druge nezaželjene posledice. Ako spomladi zbito zmeljo na površini razrahljamo, kmalu opazimo, da se je gornja rahla plast osušila. Zato se tudi često misli, da razrahljana zemlja mnogo prej trpi od suše, nego zbita. Toda to je samo navidezno. Zbita zemlja je na površini vlažna vse dotlej,

dokler ni vsa vlaga globoke plasti izčrpana vsled izhlapevanja. Čim bolj je površina zbita, tem več vlage izhlapi. Iz tega moramo zaključiti, da je treba zemljo na površini rahljati, da nam koristno ne izhlapeva vlaga. Posebno važno je to v krajih, kjer se je bati suše.

Naše kulturne rastline pa niso na naših njivah domačinke, ampak so tujke, ki samo s človekovo pomočjo morejo tekrovati s prvotnimi rastlinami naših polj, s pleveli. Plevelne rastline našim gojencem škodujejo, odvzemajoč jim svetlobo, vlago in hrano. Ker pa so pleveli prvotni stanovalci naših njiv, so talnim in vremenskim razmeram bolj prilagodeni. Zato bi naše rastline v borbi za obstanek z njimi podlegle. Treba jih je torej podpirati. In to napravimo z umnim obdelovanjem zemlje, z negovanjem useva.

Kako torej pomagamo našim rastlinam proti tolikim nepriklanam in številnim sovražnikom? Neprecenljive zasluge nam nudi lahka brana, in ona je orodje, katerega se napredni kmetje n. pr. v Nemčiji v izdatni meri poslužujejo. Z lahko brano prevlečemo spomladi ozimne setve, zlasti pšenico. Pri rži moramo paziti, da ne branamo, kadar se je bati mraza. Z brananjem razdrobimo skorjo in na ta način omogočimo dostop zraka do korenin, obenem pa preprečimo preveliko izhlapevanje.

Pri jarih setvah je najvažnejše zatiranje plevela. Tudi to se da lahko in dobro spraviti z brano. Nemci pravijo: Zatiraj plevel, dokler ga ne vidiš! Ko žita poženejo prvi list, pri površnem pogledu navadno ne opazimo kalečega plevela. Če pa natančneje pogledamo, vidimo vse polno različnih drobnih plevelnih zrn, ki so že izkalila. Tedaj je pravi čas za njihovo uničenje. Lahka brana jih izruje in deloma spravi na površino, kjer se nežne kali posuše, deloma jih pokrije z zemljo, kjer se zaduše. Paziti je pri tem na to, da ni zemlja prevlažna. Tudi ne smemo branati tedaj, ko se prvi list prilega k zemlji, drugi pa še ni dosti pognal. Ker se v tem stanju prvi list lahko pokrije z zemljo, drugi pa še ne more asimilirati, se z brananjem lahko rastlino oškoduje. Čim pa izraste tudi drugi list, lahko zopet brez škode branamo. Brananje po potrebi ponovimo, lahko do trikrat. Glavno je, da to pravilno in o pravem času izvedemo, potem uspeh ne more izostati.

Ing. I. Jelačin:

Več veselja in ponosa.

Ko sem napisal v 10. številu Grude članek „Kako se danski fantje uče kmetovanja“ sem pričakoval, da se uredništvo Grude preplavi s protesti naših kmetijskih fantov proti ostri obsodbi, ki sem jo napisal, češ da na kmetiji ostanejo najmanj sposobni fantje, vsi drugi pa, ki so malo bolj nadarjeni, zapuste deželo in se strnejo z meščanstvom, kjer kmalu pozabijo na svojo grudo.

Prepričan sem bil, da so vključno sistematični izbiri ostali na deželi še vedno fantje — izjema pač potrjuje pravilo — ki so se s polno ljubeznijo posvetili svojemu poklicu in ki so ponosni na svojo veliko vlogo, ki jo imajo v državi in človeštvu sploh. Razočaran sem bil in spraševal sem samega sebe „ali res nimamo nobenega kmetijskega fanta več, ki bi občutil nepravičen bič; kaj je že ves kmetijski ponos v naši mladini zamrl?“ Strah me je že bilo in iz tega strahu me je rešil g. Krsto, ki me je potolažil, da v Sloveniji še ni tako tragično kot si predstavljam jaz in me opozoril, da ni pravičen bič, s katerim sem opledal naše kmetijske fante.

Najmanj osnovana je po mnenju g. pisca v 1. številu letošnje Grude moja trditev, da je „utrjeno... naziranje, da je za kmetovanje sposoben vsak paglavec, ki ni poraben za drugo delo.“ Povdariti moram, da je na žalost to resnica in da tako naziranje ne samo tu pa tam životari ampak se skoraj v doslednosti tudi izvaja. Na premožnejših kmetijah se po navadi pošlje v šole vse otroke po vrsti in kdor ne doseže tam uspehov, se povrne na dom, kjer prevzame posestvo brez najmanjšega veselja do tega poklica. Kako je pa pri manjših posestnikih? Tam res ostane doma najstarejši sin, ki naj ima največ izkušenj ali tega fanta se nikdar ne vpraša, če ima veselje do tega dela, ampak le pod pritiskom prilik se posveti temu poklicu čisto samo vsled tega, da pač dobi premoženje.

Prav nikjer še nisem slišal mnenja starišev, da naj ostane na domačiji ta ali oni fant vsled tega, ker ima veselje do kmetijskega dela in ker je „brihten“ ampak ravno nasprotno, kdor pokaže v šoli le količkaj uspeha, ta mora študirati in se posloviti od vasi. Z dežele beži vsakdo kdor le more in to vsled tega, ker se v mladini po šolah premalo vzgoji kmetijski ponos, ne vcepi se jim veselja do kmetijskega stanu in vsled tega hoče biti vsak gospod.

Kot kmetski strokovnjak moram priznati, da je pri razmeroma visoki kulturni stopnji našega kmeta njegovo strokovno znanje silno zaostalo in vsled tega je kmetsko delo tudi zelo težko. Do potrebnega znanja pa našim fantom pač ni tako težko priti, tudi če nimajo razkošne gmotne razmere, saj je strokovno čtivo razmeroma ceno in posečanje strokovnih predavanj ter tečajev stane samo malo dobre volje. Tukaj zadenemo na težko oviro, ki jo moramo na žalost le prečesto opazovati, da naša mladina ni tako ukaželjna kot bi morala biti! Manjka jim veselja do kmetovanja, zato je treba vzgojiti v naši mladini predvsem to čednost, ki ne bo vplivala samo moralno, ampak bo posredno pripomogla predvsem tudi k gmotnemu izboljšanju kmetskega gospodarstva.

Mano:

Nevestam.

Letošnji predpust je kratek, zato ne vem, če vas bodo te moje vrstice dohitele še v tem, v vsej življenjski dobi najlepšem stanu in če mi med tem ne pobegneta v zakonski jarem. No, nič zato, če vas tale moj članek dohiti že, kot mlade novoporočene ženice, prepozen še ne bo, upam, in koristil bo vseeno vsem, ki si njega nasvete vzamejo resnično k srcu. Sicer pa velja tudi za vsa druga dekleta, ki brez dvoma tudi mislijo na svojo bodočo družinsko srečo.

Ker vidim vas, kako ste zale, zdrave in rdečelične, s porednim smehom v očeh, ki vsak čas poskoči preko rdečih ust in se strese na vso okolico; noge so vam „na poskok“, krila „na zasuk“. In seveda, vedno snažne! Kdo bi si tudi mogel predstavljati mlado, zdravo dekle v umazani bluzi, v raztrganem krilu, v predpasniku, ki se mu barva ne more poznati in je tak, kot da je prišel iz hude bitke! In če je dekliška glava nepočesana, ali če to glavo pokriva noč in dan zmečkan robec samo zato, da se ni treba vsak dan počesati — brrr!

Ali se vam ne zdi, da je taka slika našega dekleta kar nemogoča? Da, saj je res nemogoča. Naše kmetsko dekle se ne more tako zapustiti. Naša zemlja, naše gore, naša polja in gozdovi, naš zrak in naši beli domovi v njem so tako polni svežine, tako lepi in zdravi, da nam že ta okolica privzgaja čut za lepoto, za snago in zdravje.

In potem je v našem dekletu tudi preveč žive potrebe po prijetnem, okusnem izgledu. Ugajati hoče. Ugajati doma, ugajati zunaj, pri delu in pri zabavi. Pred-

vsem hoče vsaka ugajati — njemu. Če ga že ima — oj, ti sladka skrivnost! — fantiča svojega, potem se mu ne bo kazala zanemarjena, neprijetna. Če ga pa še nima, a noče ostati „zarjavela dvičica“, se bo tudi potrudila, da bo njen mikaven izgled, njena svežina privabila zanimanje fantovo. O, nikar ne mislite, da mora biti obleka, ki jo nosite, draga in moderna, da morate obesiti nase zlato, srebro in korale, da se morate nakapljati z dišavami, če hočete biti prijetne očesu in srcu! Naj diši vaša obleka in vaše perilo po čistoti, po svežem zraku, naj bodo vaš obraz, vaš vrat, vaša ušesa, vaše roke, vse telo sveže od vode in mila in vašim bujnim kitam naj se pozna vsakdanja nega z glavnikom — tako boste najlepše in najprirodnejše.

A, da se vrnem k vam, ki ste izstopile iz kola deklet, ki že lahko rečete: sedaj sem poročena, sedaj ga imam, možička, nihče mi ga ne more vzeti!

Ali pa ste o tem tudi prepričane? Ali ne veste, da postanete največkrat ve same vzrok, da se mož prične odtegovati vam in domu? Kako? Zakaj?

Zanemarile ste se. Prve tedne po poroki morda še pazite na svojo zunanost, potem pa pričnete popuščati. Pod izgovorom, da ni časa, se morda po cele dneve ne počesete, komaj, komaj, da si vsako jutro izmijete z obraza spanje. Pozabite na snago svoje obleke. V istem predpasniku krmite prašiče, kuhate družini in sedate za mizo. Perilo, ki se pri delu radi prahu in potenja kmalu zamaže, menjate prereditko — i seveda, saj mi časa za pranje! Ob vratu se nabirajo maroge, ušesa so k sreči zakrita z robcem ali z lasmi. Da bi se vsak večer, predno ležete k počitku, temeljito umile in poleti okopale, za to tudi ni časa-ka-li?

Tako-le izgleda po par mesecih zakona tisto preje tako čedno dekle! Ali je čudno, če potem možu neha ugajati, če mu postane v svoji zanemarjenosti odvratna?

In če potem še dom ni snažen, če leže po vseh kotih smeti in prah na debelo po opravi, če je bolje, da v kuhinjo sploh ne vsopiš, da se ti ne zagabi jed — potem seveda je mož razočaran, nevoljen in raje poseda drugod, kot pa v svojem domu, pri svoji mladi ženi.

Pustimo izgovore: ni časa, ni prilike in podobno. Prva zapoved vsake mlade žene bodi: Ostani prikupljiva, snažna in redna pri vsaki priliki, pod vsako še tako težko okoliščino. Tako si ohraniš svojo družinsko srečo najbolje in najsigurneje.

Organizacija

Prikrojevalni tečaj v Medvodah.

Društvo kmetiskih fantov in deklet v Medvodah je dne 7. januarja 1929 otvorilo za svoje članice tečaj za prikrojevanje in šivanje, ki je trajal 13 dni. Priglasilo se je 16 članic, ki so ga z veseljem posečale in imele veliko zanimanje, ne samo za navadno žensko perilo in obleke temveč tudi za finejša dela. Omeniti je treba, da je bil to prvi tečaj te vrste, ki ga je priredila Zveza za naša dekleta na deželi in priznati se mora, da je končal s popolnim uspehom. Pod spretnim vodstvom gđe. M. Skočirjeve iz Ljubljane, ki je imela vodstvo tečaja,

se je izdelalo toliko raznovrstnega perila in oblek, da se je vsakdo čudil, kako se je moglo v tako kratkem času izdelati toliko različnih komadov.

Prvotno je bil tečaj zamišljen samo za najnavadnejše perilo. Na željo gojenk, pa so se učile krojiti tudi najmodernejše žensko perilo, ki je dalo precej ročnega dela in truda. Vsaka izmed gojenk tečaja si je morala nabaviti potrebno ravnilo, merilo, papir za krojenje vzorcev in drugo najpotrebnejše za začetek. Tečaj je bil razdeljen v dve skupini: prva skupina gojenk, ki so že preje obvladale šivalni stroj in druga, ki so bile popolne začetnice. Pomisliti je treba, da ni bilo na razpolago toliko šivalnih strojev, da bi mogla imeti vsaka svojega. Dočim so se prve učile krojiti in izdelovati boljše vrste perilo in obleke, so se

Gojenke prikrojevalnega tečaja v Medvodah.

druge uvajale v lažje stvari. Toda ob zaključku je marsikatera začetnic pokazala, da ne zaostaja dosti za prvimi.

Tečaj se je vršil v posebni sobi gostilne tov. Bohinca v Medvodah, ter mu izrekamo za to posebno priznanje in zahvalo. V istih prostorih je bila ob koncu tečaja prirejena tudi razstava vseh izgotovljenih del. Razstavo je prav okusno uredila gđ. učiteljica tečaja s sodelovanjem deklet. Vsi razstavljeni predmeti so bili lepo razporejeni in vse skupaj je tvorilo nekako harmonično celoto.

Obisk na razstavi je bil prav številen, s strani posetnikov pa je bilo slišati mnogo priznanja in pohvale, tako gojenkam tečaja kakor vzornemu vodstvu gđ. učiteljice.

Kako velik uspeh je imel tečaj nam je dokaz, da se bo v kratkem zopet ponovil, ker se je priglasilo precej novih deklet.

Dol-Beričevo. Na letošnjem rednem občnem zboru društva kmetских fantov in deklet, ki se je vršil dne 3. februarja, je bil izvoljen sledeči odbor: Avsec Alojz za predsednika, Kralj Jože, podpredsednik, Šimenc Alojz, tajnik, Milka Grad, blagajničarka. Odborniki: Ivan Grad, Mirko Grad, Jože Uštin, Anton Majdič, Ložar Franc, Angela Velepec in Fanči Grad. Občni zbor je bil dobro obiskan in je razpravljajal o vseh aktualnih društvenih zadevah.

Dne 27. januarja t. l. smo priredili v društveni dvorani ljudsko igro „Dimež“, ki je prav zadovoljivo uspela. Na repertoarju imamo še več iger, med drugim tudi najnovejše delo slovenske pisateljice Manice Komanove „Prisega o polnoči“.

Dramlje. V nedeljo dne 10. februarja je naše društvo kmetских fantov in deklet „Detelja“ priredilo igro „Pogodbo“. Poleg tega smo uprizorili tudi komični komad, katerega smo morali na splošno zahtevo ponoviti. Kljub ostremu mrazu je bil obisk mnogoštevilen. Občinstvo se je prav pošteno zabavalo. Marsikateri bi se bil za pustno nedeljo doma dolgočasil, pri igri pa se je prav pošteno iz srca nasmejal.

Vsč oni pa, kateri iz malomarnosti in zavisti niso prišli, so se že prvi dan kesali ter jim bo žal tja do devetega rogatega pusta.

Vse člane in članice opozarjamo, da se vrši redni letni občni zbor društva dne 3. marca 1929. ter jih prosimo, da se ga sigurno udeleže.

Št. Jurij ob Ščavnici. Društvo kmetских fantov in deklet je priredilo 12. dnevni prikrjoevalni tečaj pod vodstvom gđc. učiteljice Marice Skočirjeve iz Ljubljane. Tečaja se je udeležilo 15 učenk, med njimi že poročene žene. Tečaj je pokazal, kako potrebno je izobraziti kmetško dekle v prikrjoevalni stroki. Uspeli istega je nadvse hvalen. Na zadnji večer se je vršil voditeljici na čast poslovilni večer v polnem prijateljstvu in intimnem razpoloženju. Društvo se najtopleje zahvaljuje gđc. Skočirjevi za njeno požrtvovalnost in potrpežljivost, želeč ji, da nadaljuje začeto delo med priprostim kmetским ljudstvom po vseh krajih naše ožje domovine. S tem bo storila veliko delo kmetu, za katerega ji hvaležnost ne bo izostala. Enaka hvala gre tudi Jurjevski posojilnici, posebno upravitelju g. Ivajnskiču za veliko denarno pomoč pri kritju stroškov prikrjoevalnega tečaja.

Želimlje. V splošno zadovoljstvo naših društvenih članov in vseh, ki se zanimajo za kulturno delo podeželja, smo otvorili dne 17. januarja 1929. radio prejemno postajo z štirielektronskim aparatom pri g. Perčič Alojziju-u Žel. 14., kateri nam gre vsestransko na roko, za kar mu na tem mestu najlepša hvala. V začetku nam je delal radio nekaj preglavic, a sedaj se nam je že udomačil tako, da smo že marsikatero zaplesali ta predpust.

A tudi predpust ni šel brez posledic od nas, iz naše srede nam je ugrabil bivšega predsednika tov Perčič Jožefa in bivšo podpredsednico Šteblaj Resko, ki sta se poročila dne 3. februarja. Oba sta zelo marljivo delovala v diletantem odseku in sta skoro nenadomestljiva, zato nas tembolj veseli obljava, da bodeta še nadalje sodelovala. Poročil se je tudi Paznar Filip z družico na Igu.

Na svatbi teh naših članov so svatje po vzpodbudnih besedah g. šol. upr. Andreja Flaisa nabrali za naš radio aparat Din 111, za kar vsem darovalcem najlepša hvala.

Duplje. Društvo kmetских fantov in deklet v Dupljah je imelo v nedeljo dne 10. februarja 1929 svoj redni občni zbor na katerem se je potrdil za tekoče poslovno leto odbor, ki je bil izvoljen že na izrednem občnem zboru dne 23. sep-

tembra 1928 in sicer: Franc Štular, predsednik, Zupan Josip, podpredsednik, Albin Sirc, tajnik, Teran Josip, blagajnik, v odbor pa: Micka Toporš, Franc Gradišar, Pavla Jelar, Franc Boncelj in Marija Šter. V nadzorstvo pa: Ignac Kuhar iz Zg. Dupelj in Ignac Kuhar iz Zadrage.

Sv. Jurij ob Ščavnici. — Naše delo v letu 1928. Društvo „Kmet. fantov in deklet, Sv. Jurij ob Ščavnici“, je imelo v preteklem letu 6 javnih prireditev. Prva javna prireditev je bilo predavanje tov. dr. Rosine o temi „Kmet“, ki je uspelo jako zadovoljivo. Pozneje je priredilo društvo igro „Vdovo Rošlinko“, s katero je tudi gostovalo v Radencih. Od zabavnih veseljc smo imeli „Vinsko trgatev“ in tamburaški koncert z „Martinovim“ večerom. Od strokovnih prireditev je omeniti predavanje tov. Nemca: o „oidiju in peronospori“.

V splošnem smo pospeševali tudi samozavest kmetske mladine; za duševno hrano je skrbela — že precej bogata društvena knjižnica, ki je tudi strokovno založena. Seveda nam še marsikaj manjka — ali — bo že boljše.

Tov. Eli Majcenovi moramo izreči tem potom najlepšo zahvalo, ker nam je organizirala tako dober tamburaški zbor — s pripombo, da bo tudi „mladinski tamburaški zbor“ kmalu nastopil.

Na zadnjem občnem zboru je bil izvoljen naslednji novi odbor: Tov. Ela Majcenova, predsednica; tov. Alojzij Križan, podpredsednik; tov. Nemeč, tajnik; tov. Marija Vrbnjakova, blagajničarka; tov. Zalika Nemčova, knjižničarka, Pavlina Klemenčičova njena pomočnica. Člana odbora sta Jože Korošak in Marija Belinova. Načelnikom moškega mlad. odseka je bil izvoljen tov. A. Pintarič in žen mlad. odseka tov. M. Vrbnjakova. V dramatični odsek so bili izvoljeni: tov. Nemeč nač., Lujza Domanjkova in Markovič Tone. Nadzornika sta: Miloš Brumen in Marica Cizl. Gospodarica: Pavlina Nemčova.

Trgovec.

S n u b e c : Gospod jaz zelo ljubim Vašo hčerko, da se z besedo ne da povedati.

O č e : Pa mi povejte v številkah.

V mlekarni.

O d j e m a l k a : Razlika med kravo in mlekarnjem je ta, da krava ne daje krščenega mleka.

M l e k a r : In še eno razliko ste pozabili povedati milostljiva, da krava ne daje mleka na up.

Novoporočenca.

Ona : Vedeževalka mi je povedala, da bom imela 3 otroke.

On : To je zanimivo! Meni je pa povedala, da samo enega.

Na ulici.

Kako ste se spremenili gospod Žiga!

Vi se motite, saj jaz nisem gospod Žiga.

Ali se je tudi Vaše ime spremenilo?

Amerika je res daleč pred nami.

Američan pride v Ljubljano in se je napatil v narodno gledališče. Igral se je Hamlet. Naenkrat se obrne k svojemu vodniku in pravi: „Ej, Evropejci ste v vsem za nami, to sem že lansko leto videl v New-Yorku.“

Živalske pravde.

Srednji vek je znan po najrazličnejših čarovnijah in čudodelstvih. Med drugimi so bile v onem času posebno navadne kazenske razprave proti — živalim. Razprave so se vršile po vseh pravnih principih prav tako, kod bi sedeli na zatožni klopi ljudje. Zbran je bil namreč cel sodni dvor, sestavljen iz več sodnikov, prisoten je bil državni pravdnik in celo uradnega branitelja-advokata ni manjkalo, ki je zagovarjal neme obtožence.

Torej par primerov teh zanimivih pravnih:

L. 1266. je bila v Franciji v Fotenayaux Roses obsojena na smrt na grmadi požrešna svinja, ker je požrla dete, puščeno brez nadzorstva.

Sto let pozneje je bil v Dijonu obglavljen prevročekreven konj, ker je vrgel raz sedla jezdeca, ki se je pri tem smrtno ponesrečil.

Znano je, da se je okoli l. 1530. v Beaume vodila dolga pravda proti hroščem radi uničevanja drevja.

L. 1604. je pariški parlament obsodil naivnega osla na smrt na vešalih.

V provinci Overnia se je l. 1699, vršil vesel proces zoper gosence. Najvišje sodišče je tedaj poklicalo pred svoje obličje gosence in istočasno izdelalo obtožnico, v kateri jih obtožujejo uničevanja tuje lastnine. Razprava se je večkrat preložila, ker se brezobzirnim gosenicam ni niti sanjalo, da bi prišle pred sodišče. Na posledku je bila obsodba izrečena v odsotnosti krivcev. Najzabavnejše pa je to, da je obsodba podprta z nad sto pravnimi izreki zahtevala, da se morajo gosence na določen dan in ob določeni uri javiti na dolčenem mestu radi izvršitve obsodbe. Ko so pa videli, da obtoženci omalovažujejo njihov poziv, je sodišče dalo izpisati obsodbo na letake v ogromni množini, ki so se potem razmetali po poljih.

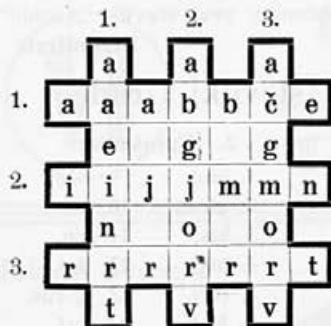
Taki slučajji so se dogajali često ne samo v Franciji, ampak tudi v Nemčiji in Italiji.

Gos obsojena na 10.000 dolarjev.

V mestu Washington v Združenih državah Severne Amerike je pred kratkem stala na zatožni klopi pred sodiščem ogromna gos, obtožena usiljevanja in težke telesne poškodbe.

Na g. Amalijo je skočila gos g. Raglande in jo začela tako neusmiljeno obdelovati s svojim širokim kljunom, da je g. Amalija padla na tla, deloma radi zadobljenih ran na obrazu, največ pa seveda od strahu. Nesrečna žena si je pa pri padcu zlomila roko in postala je po krivdi satanskega ptiča nesposobna za delo. Kod odškodnino za prestane bolečine in izgubo duševnega ravnovesja je g. Amalija zahtevala 10.000 dolarjev (5.600.000 Din), ki jih je sodišče tudi prisodilo. Mislim, da bi se še marsikdo drug pustil od take živali napasti, seveda, če bi mu kdo garantiral, da dobi tako mastno odškodnino.

1. Mreža.

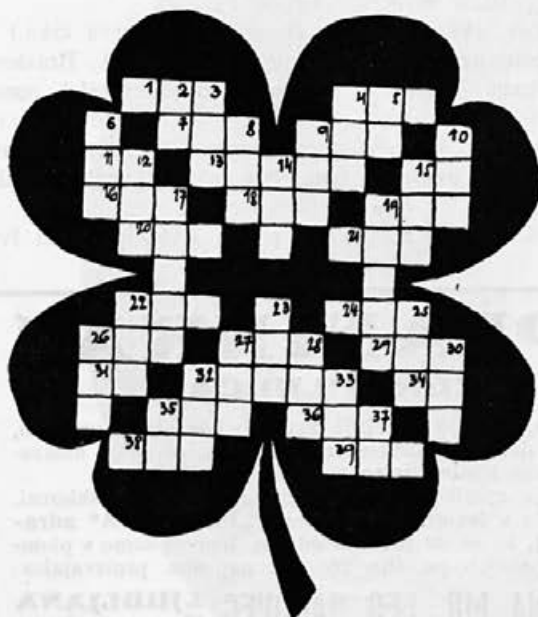

Besede pomenijo:

1. Mesto v Sloveniji.
2. Trg v Sloveniji.
3. Debela palica.

Sestavil: Kešlok.

2. Križanka.

Vodoravno:

1. prometno sredstvo.
4. član družine.
7. del obraza.
9. snov v sadju.
11. igralna karta.
13. revež.
15. francoski spolnik.
16. orožje.
18. poljska cvetlica.
19. paradiž.
20. del sobe.
21. pritrdilno sredstvo.
22. član družine.
24. priganjalno sredstvo.
26. prva žena.
27. vrsta fižola.
29. pijača.
31. nikalnica.
32. Islamsko sv. pismo.
34. oblika pomož. glag..
35. svojilni zaimek.
36. pojav pri čebelah.
38. evropski državljan.
39. selo.

Navpično:

2. osebni zaimек,	12. isto kot 9. vodoravno,	26. število,
3. se nahaja v ustih,	14. vodna žival,	27. borba,
4. sila,	15. se nahaja na glavi,	28. nočni lokal,
5. oko brez o,	17. državni urad,	30. plač,
6. uzmovič,	19. umrli kmetijski vodja	32. ptič,
8. oblika pomož. glagola,	22. narobe kot 26. vodoravno,	33. stanje,
9. ribiška priprava,	23. iglasto drevje,	35. živalski glas,
10. mesec,	25. doba,	37. pritrđitev.

Nagrada: Naročnina na kmetijsko Matico za l. 1929.

Pogoji za natečaj so isti kakor so bili priobčeni v prvi številki „Grude“.

Uredništvo.

Rešitev uganek priobčenih v 1. številki Grude.

1. Križanka:

Navpično:

1. Boris,
2. bober,
3. Metlika,
4. Ribnica,
5. nos,
7. oda,
9. Atene,
10. gripa.

Vodoravno:

1. bob,
3. Maribor,
5. notes,
6. rebro,
8. slika,
10. griža,
11. Amerika,
12. ena.

2. Vprašanje:

1. kad,	9. oče,
2. glosa,	10. ena,
3. kis,	11. sin,
4. bik,	12. iko,
5. ona,	13. ig-rus,
6. Rab,	14. kri,
7. ara,	15. oda,
8. sod,	16. lev.

Po redu križcev čitaš: Ali si naročnik „Grude“?

3. Paznica: Matija Gubec. (Vzame se pri vsakem imenu prva črka.)

V prvi številki priobčene uganke je sestavil tov Kešlok O., Braslovče, kar je v prvi številki pomotoma izostalo in kar naj nam tov. Kešlok oprosti.

Uredništvo.

Pravilno sta rešila križanko, vprašanje in paznico: Dr. Matija Slavik, Bizeljsko in Ivan Šeško, Ruše. Paznico je pravilno rešila Angela Plaskan, Orla vas.

Nagrada Gradnikova Kitajska lirika je bila potom žreba priznana Ivanu Šeško v Rušah.

„PLANINKA“ ZDRAVILNI ČAJ

prenavlja, čisti in osvežuje kri, izboljša slabo prebavo, slabotno delovanje čreves, napihovanje, obolenje mokračne kisline, jeter, žolča in žolčni kamen.

Vzpodbuja apetit in izbornu učinkuje pri arteriosklerozi. Zahtevajte v lekarnah samo pravi „PLANINKA“ zdravilni čaj, ki se ne prodaja odprto, temveč samo v plombiranih paketih po Din 20— z napisom proizvajalca:

LEKARNA MR. LEO BAHOVEC LJUBLJANA
Kongresni trg

Dobro kupite

nogavice, rokavice, kravate, srajce, nahrbtnike, naramnice, dežnike, palice, čipke, svilnate trakove, gumbe, nože, škarje, voščeno platno (Wachstuch), potrebščine za šivilje, krojače, čevljarje, tapetnike le pri

JOSIP PETELINC, LJUBLJANA

Nizke cene!

blizu Prešernovega spomenika (ob vodi).

„EKONOM“

**osrednja gospodarska zadruga v Ljubljani
Kolodvorska ulica 7**

Ima v zalogi po najnižjih cenah deželne pridelke, najfinejšo banaško in domačo moko, krmila, spec. blago in ostale v to stroko spadajoče predmete.

Zaloga vseh vrst umetnih gnojil, modre galice, prvovrstne strešne opeke iz opekarne Ilovac, Karlovac, ter najboljšega splitskega in trboveljskega portland cementa.

TISKARNA
LITOGRAFIJA
OFFSETTISK
KARTONAŽA
KNJIGOVEZNICA

J. Blasnika nasl.

LJUBLJANA, BREG ŠTEV. 10-12

Poravnajte naročnino!

Razširjajte „Grudo“

Citajte knjige „Kmetijske Maticе“!

Denar naložite

najboljše in
najvarnejše

pri domačem zavodu

KMETSKE HRANILNICE IN POSOJILNI DOM

V LJUBLJANI

registr. zadruga z
neomejeno zavezo

Tavčarjeva (Sodna) ul. 1.

Brzjavke: »Kmetiskidom«. Račun pošne hranilnice 14.257. Telefon 2847

Vloge na knjižice in tekoči račun obrestuje po **6%**, proti trimesečni odpovedi po **7½%**, brez odbitka davka na rente.

Stanje vlog:
nad Din 20.000.000.

Jamstvo za vloge presega večkratno vrednost vlog.

Strankam nudi brezplačno pošne položnice za nalaganje denarja. Vložne knjižice drugih zavodov sprejema kot gotovino brez prekinjenja obrestovanja.

Posojila daje na poroštvo, na vknjižbe in na zastavo premičnin in vrednostnih papirjev pod najugodnejšimi pogoji.

Blagajniške ure:

Ob delavnikih od 8–12½, in od 3–4½, le ob sobotah in dnevih pred prazniki od 8–12½.

Podružnica v Mariboru Slomškov trg 3 (poleg Stolne cerkve)